

Beste sociale professional,

Als programma-secretaris van de Wmo-werkplaats Noord Holland, ben ik de afgelopen jaren een knooppunt van nieuwe kennis geweest. Ik kwam tijdens het werken met professionals regelmatig vragen als deze tegen:

Hoe krijg ik weer zelfvertrouwen- alles is anders, ik heb jaren ervaring maar kan er soms even niets mee.

Ik wil duidelijk krijgen wat mijn rol moet zijn bij iedere cliënt: wanneer ben ik hulpverlener, wanneer consultant, coach of regiehouder die de cliënt tot daden aanzet, of wanneer kan ik het beste 'op mijn handen gaan zitten'?

Ik wil tijd om stil te staan bij wat de verandering voor mij betekent: hoe doorbreek ik oude werkwijzen, hoe ver moet mijn kennis reiken? Wat heb ik gaandeweg (en ongemerkt) al veranderd in mijn werkwijze?

En steeds weer als we in gesprek raakten ontstond er enthousiasme en energie. De beroepstrots ging weer stralen. En dat heeft me enorm geïnspireerd. Ik realiseerde me: sociale professionals hebben alle kennis EN kunde in huis om vlot te manoeuvreren in de veranderingen die nu plaatsvinden.

De vragen die hierboven gesteld worden, bieden zicht op de versterking die zij vragen. Ze vragen een versterking van het denk-en handelingskader. En laat dat nu de afgelopen jaren stevig onderzocht zijn door de Wmo-werkplaatsen.

Op deze druilerige herfstdag leek het me fijn om dat denk-en handelingskader eens in beeld te brengen. Voor wie meeleest, geïnspireerd wil worden of juist bevestigd. Ik hoef hiervoor alleen maar aan te sluiten bij kwaliteiten die sociale professionals van oudsher al in zich hebben. En deze kwaliteiten uitlichten en verbinden met het proces van transformeren.

Ik ben dus gaan zitten achter mijn computer en ben gaan schrijven. Ik besloot m'n verhaal te doen aan de hand van een reis per zeilboot. Nu het klaar is wacht het alleen nog op jou om het te lezen. Ik ben benieuwd wat je herkent in mijn verhaal. En lees graag je reactie op wietske@kairostijd.nl.

Veel leesplezier! Wietske Gercama

Op reis...op naar een gouden eeuw voor sociale professionals!

Wanneer we ons voorbereiden op een (vakantie)reis weten we dat er van alles kan gebeuren, het klimaat kan veranderen onderweg en daarop moeten we anticiperen. Laten we de transformatie van het sociaal domein zien als reis. Met een goede voorbereiding en uitrusting en bemanning bereiken we onze bestemming.

De maatschappij waarin we werken is even onvoorspelbaar als de zee: hij verandert voortdurend. Zelfs lokaal zijn er grote verschillen. Een aantal delen we: Er is sprake van globalisering, individualisering, ons land vergrijsst en ontgroent. Terwijl tegelijkertijd ons land steeds sneller verkleurt.

Aan de ene kant bieden al die veranderingen nieuwe mogelijkheden. Maar deze mogelijkheden brengen risico's met zich mee. Dus werken in de maatschappij betekent dat we rekening moeten houden met het „weer”: lokaal, regionaal en landelijk.

Het weer kan ons gunstig gezind zijn. We hebben toegang tot nieuwe arbeidsmarkten, er ontstaan nieuwe functies. Ondernemers hebben door de ontwikkelingen nieuwe kansen. Er is een netwerksamenleving ontstaan en digitalisering neemt toe. Mede door deze veranderingen is er een toename zichtbaar van burgerinitiatieven en neemt de ruileconomie toe. Er is onder invloed van de veranderingen minder sprake van routine en meer kans voor creativiteit.

Het weer kan ons ongunstig gezind zijn. De risico's zijn divers: De diploma- eisen worden hoger. tegelijkertijd is er steeds minder laag-en ongeschoold werk. Mensen hebben steeds minder een vangnet door de flexibilisering op de arbeidsmarkt. Als je sociaal onhandig bent loop je het risico uitgesloten te raken, collectieve voorzieningen nemen af. De tolerantie voor kwetsbare mensen neemt af. Er is een toename van complexiteit en competitie.

De nieuwe informatiesamenleving vraagt om flexibele competente mensen. En helaas, niet iedereen is in dit opzicht flexibel en competent genoeg.

Hoe we ons voorbereiden op de reis door de transformatie, heeft te maken met de manier waarop we de weersveranderingen duiden. We moeten de staat van de maatschappij duiden. Want alleen dan maken we de keuze voor het juiste schip (aanpak) om op reis te gaan. En dat schip, dat is de basis van het werk.

In de huidige context betekent dit voor sociale professionals dat zij zich oriënteren vanuit hun vak Sociaal Werk. Dit vak kent een aantal bouwstenen: empowerment, wederkerigheid en moreel handelen. Een sociale professional zet zich vanuit deze bouwstenen in in om de risico's (die voortkomen uit maatschappelijke ontwikkelingen en beleid) te beperken en de mogelijkheden uit te breiden.

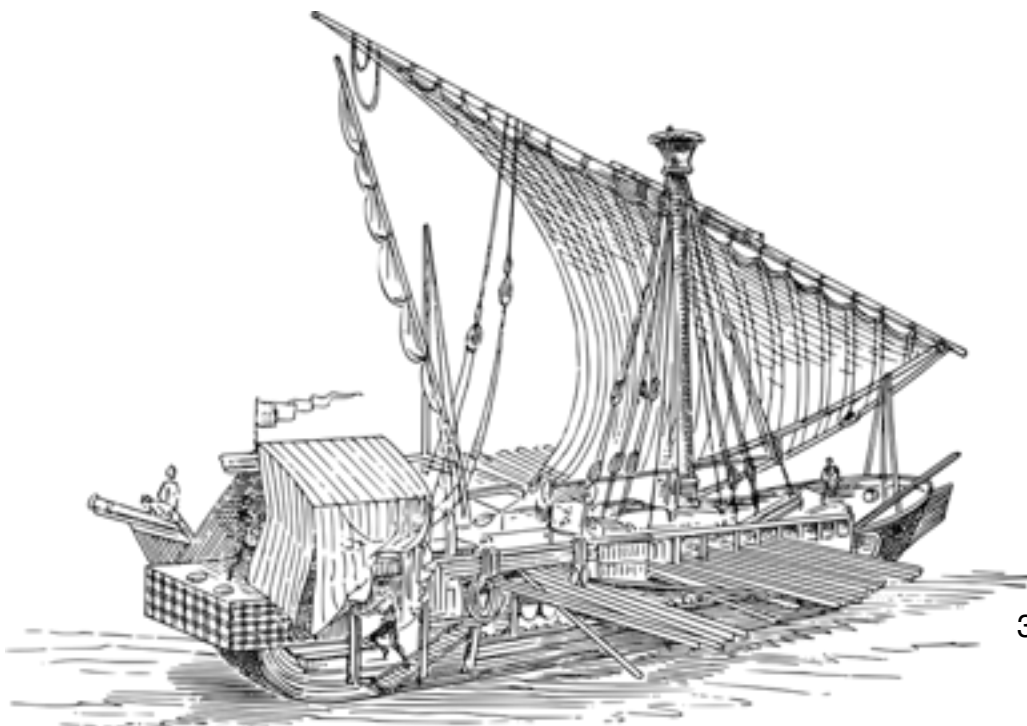
De opdracht van Social Work is dus richting-gevend:

Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledge, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing (IFSW/IASSW, 2014)

We kiezen op basis van onze oriëntatie voor een reis per zeilschip waar iedereen op past die we nodig hebben. We kiezen voor zeilen omdat we enerzijds meebewegen met de wind, maar anderzijds koers moeten houden. We passen de grootte van ons schip aan op de mensen die betrokken zijn bij de verandering die we beogen. Omdat we niet alleen nieuwe werelden kunnen ontdekken. En omdat we alleen kunnen werken aan verandering samen met anderen die daarop van invloed zijn.

Sociaal werk richt zich van oudsher op de empowerment van mensen. Vanuit een maatschappijkritische houding vertrekken, betekent in de praktijk: kaders stellen en opvoeden. Wij zijn dus de kapitein van het schip en moeten die rol durven spelen! We moeten onder meer sturing geven door middel van: het (wetenschappelijk) onderbouwen van (ongewenste) effecten van beleid, het bevorderen van emancipatie van groepen in de marge en het versterken van burgerschap.

Opvoeden en kaders stellen kun je alleen vanuit de verbinding met anderen. We reizen niet alleen. Dit betekent dat je je moet verbinden met burgers in preciaire situaties. Het betekent dat je je verbindt met collega's. Ook met de collega's die werken voor de concurrent. Je verbindt je met de organisatie voor wie je werkt, je opdrachtgever en de politiek. Samen moet je aan boord van het schip werken aan het ontdekken van een nieuwe wereld.

Dus in die verbindingen ga je aan de slag. Je werkt samen op basis van co-creatie. Geen van de betrokkene weet vooraf of de beoogde interventie succesvol zal zijn. Het draait in de samenwerking om de wens kennis en kunde aan elkaar toe te voegen, samen te werken aan inclusie.

Op momenten dat er storm opsteekt, dan komt het erop aan.

Waar schuring optreedt in de samenwerking is het een uitdaging samen te durven staan. Dat het stroef loopt betekent dat het „ergens om gaat”. Je hebt op dat moment de kans samen te groeien. In dat moment moet je niet bang zijn elkaar te confronteren en samen fouten durven maken. Co-creatie betekent door zwaar weer kunnen komen en samen sterker (leren) staan.

Als sociale professional heb je een stevige normatieve basis van waaruit je handelt in co-creatie. Deze verenig je met een brede kennis van samenlevingsprocessen, mens-en gedragswetenschappen. Je bent gericht op actie, normatief en toekomstgericht. Je gebruikt wetenschappelijke inzichten met het doel emancipatie van mensen te bevorderen. Hieraan heb je dus houvast wanneer het schuurt en wrijft.

Samen reizen op basis van co-creatie is niet eenvoudig. Allereerst werk je bij co-creatie niet probleemgericht. Je werkt aspiratiegericht. Je bent gericht op het hoogst haalbare resultaat onder de gegeven omstandigheden.

Je weet dat omstandigheden voortdurend kunnen veranderen. Je onderscheid je van andere professionals door zicht te houden op wat duurzaam (samen)leven mogelijk maakt. Je houdt je oog op het kompas. En je bent realistisch: je weet dat niet alles oplosbaar is. Bij grote verander-processen stel je concrete doelen en hanteer je een realistische verander-termijn.

Voor het bijdragen aan vernieuwing en verandering heb je voeding nodig. Voeding bestaat uit kennis: anderen mee laten denken, inzichten gebruiken die elders zijn opgedaan. Maar vernieuwing wordt ook gevoed door andere zaken die jouw reisgenoten meenemen. Denk aan kennis van mensen, positieve chemie en vertrouwen in ieders expertise.

Op basis van de klik tussen mensen ontstaat de ruimte voor het bespreken van wat schuurt en knelt, ontstaat het vertrouwen in ieders inzet en doel. Daaruit ontstaat ruimte voor kwetsbaarheid, voor niet-weten, twijfelen en zoeken naar andere wegen. En daaruit kan groei ontstaan. Door het delen van inzichten worden deze vergroot en vindt vernieuwing plaats.

Wanneer we naar voorgaande kijken kunnen we al het een en ander concluderen over wat we hebben geleerd over al werkend veranderen in het sociaal domein. We hebben geleerd

dat in het sociaal domein verander-opgaven complex zijn en dat eenvoudige aanpakken niet werken. We hebben gezien dat integraal samenwerken betekent dat je niet „voor” maar „met” elkaar werkt.

Samenwerken betekent dat je werkt met contactpersonen. Op basis van vertrouwen dat is ontstaan tijdens het (gezamenlijk) afgelegde proces en het gedeelde, gewenste resultaat. Wederkerigheid is voor een goede samenwerking een sleutelwoord: je werkt dichtbij elkaar en bent betrokken op elkaar. Een afstandelijke, analyserende houding past hier dus niet bij. Je bent gericht op het emanciperen van groepen mensen. Je ontwikkelt preventieve aanpakken en bent gericht op het beperken van risico's.

Het werk aan boord is complex. Je werkt tussen uitersten, zoals: Weer zelf controle helpen krijgen vs Ondersteuning bieden; Werken aan autonomie vs Werken aan onderlinge verbondenheid; Streven naar gelijke kansen vs Aandacht voor en acceptatie van verschillen; Krachtgericht werken vs Gericht zijn op kwetsbaarheid van mensen.

Gelukkig zijn er inmiddels diverse richtlijnen die helpen om de zaken wat te ordenen. Zo kent de methodiek voor wijkteams DichtErBij© 5 Werkprincipes en 10 Houdingsaspecten en zijn binnen de Wmo-werkplaatsen landelijk „10 Gouden Regels” verzameld voor het werken aan sociale vraagstukken in de buurt.

Laten we ze alledrie even doornemen. We beginnen met de gouden regels voor werken in de wijk. De gouden regels zijn een richtsnoer waarmee je snel grip krijgt op de wijk. Die maatschappij in het klein. Je krijgt een idee van de vraagstukken die spelen. Verder krijg je snel zicht op mensen die vraagstukken met elkaar delen. Ze ontsluiten het zicht op wie je nodig hebt bij de aanpak ervan. Zo vormen de gouden regels een fundament voor je werk in de wijk. Met de Goudenregels in je hand selecteer je eenvoudig stevige bemanning om mee aan de slag te gaan.

De 10 gouden regels:

1. Je bent 85% van je werktijd actief met bewoners in de wijk;
2. Je werkt ambulante en hebt geen vaste werkplek;
3. Je laat bewoners een agenda voor de buurt opstellen op basis van hun wijkanalyse;
4. Je besteedt aandacht aan alle levensdomeinen van bewoners in de buurt;
5. Met je collega's en bewoners maak je op basis van analyse, agenda en domeinen een buurtplan;
6. Je bent de startmotor voor de ontwikkeling van bewoners en van de buurt;
7. Je kent minimaal 100 bewoners die actief bijdragen aan de buurt;
8. Je gaat overal in de wijk pro-actief op zoek naar vragen;
9. Je zoekt voor elke vraag een passend antwoord in de buurt;
10. Je kijkt bij vragen om ondersteuning altijd ook naar wat diegene aan anderen te bieden heeft.

Als je de tien gouden regels met elkaar in beeld hebt, geven de houdingsprincipes van DichtErBij© richting aan je handelen samen met de bewoners. Dit zijn er ook tien.

1. Je gaat in gesprek vanuit het „niet weten”, je stelt vragen, ook vragen die moeilijk zijn.
2. Je begint bij het probleem en richt je van daaruit op de toekomst (Erkenning voor probleem eerst in voldoende mate, dan pas richting de toekomst)
3. Je legt de nadruk op de kracht die aanwezig is bij degene die je ondersteunt
4. Je motiveert in de richting die gewenst is, maar je biedt ruimte voor ambivalentie, en je bevordert het spreken over de veranderingen die bereikt zijn.
5. Je bent je bewust van je eigen referentiekader. Je reflecteert op je eigen houding tav de situatie.
6. Je realiseert je dat de ervaring van en de betekenis die de degene die je ondersteunt aan zijn situatie verleent je leidraad is en brengt dat in de praktijk
7. Je werkt samen als partners in een zoektocht
8. Je hebt oog voor het leer-en ontwikkelproces en kijkt goed wanneer vaart teruggenomen moet worden.
9. Je ben je bewust van de krachten: kansen/stimulerende factoren, belemmeringen en beperkingen van maatschappelijke factoren
10. Je bent je bewust hoe tot op welke hoogte je maatschappelijke factoren kunt beïnvloeden.

Vervolgens kent DichtErBij© een aantal werkprincipes. Voor het werk aan boord. Met je team, met de bewoners van jouw dorp of wijk. De werkprincipes zijn afgeleid van de houdingsprincipes. Je toetst de werkprincipes tijdens je evaluatie met degene die je ondersteunt. Centraal staat: Wat in de ondersteuning heeft gewerkt, wat heeft jou geholpen? Het gaat om wat werkte in de co-creatie. Verder kunnen de werkprincipes werken als de richtingwijzers voor je casuïstiek -overleg. Je gebruikt ze eigenlijk als een soort mantra's tijdens je werk. Zodat je blijft zeilen, samen door stormen en windstiltes heen komt.

1. Organiseer hulp dicht in de leefwereld
2. Empower alle betrokkenen door het maken van verbindingen
3. Begin met lichtvoetige eenvoudige acties
4. Gebruik professionaliteit op een creatieve manier
5. Werk aan de hand van een cyclisch werkproces, waarbij je steeds opnieuw contact legt, verkent, afweegt, wensen en oplossingen verzamelt, uitvoert en bijstelt, evalueert etc.

De praktijk kan op verschillende manieren een antwoord bieden op de complexiteit in het sociaal domein. Ik schreef eerder dat het van belang is „aspiratiegericht te werken”. Dus te werken aan het best haalbare resultaat onder de omstandigheden. Spierts, van Ewijk en van Regenmortel bieden interventie-richtingen die hierbij passen. Daarom wil ik hen hier graag ook even voor jullie aanhalen.

Om te beginnen: Durf een kapitein te zijn, stuur bij, hak knopen door, neem op een natuurlijke manier de leiding met maximale inspraak van alle betrokkenen.

Marcel Spierts spreekt in dit kader over het belang om als sociale professional te kunnen activeren. Als sociale professional help je mensen en organisaties richting te vinden. Daartoe breng je mensen bij elkaar, bescherm je mensen, corrigeer je mensen, je stemt af tussen mensen, arrangeer je ontmoetingen tussen mensen en versterk je de verbinding tussen mensen.

Ontwikkel bijvoorbeeld in samenspraak met huisartsen in de wijk en POH ggz ondersteuning voor mensen met psychosociale problematiek die niet meer in de ggz wordt behandeld, zoals overspannenheid en rouw. Kijk daarbij ook eens naar aanpakken elders.

Of activeer binnen de wijk mensen die eenzaamheid onder ouderen tegen willen gaan. Begin bij bewoners vanuit de eigen ervaringen en bouw het netwerk uit onder professionals. Zorg dat alle betrokkenen elkaar kennen en van elkaar weten wat zij kunnen betekenen. Zorg dat zij elkaar regelmatig ontmoeten en elkaars plannen versterken. Wie weet wat voor moois zich ontwikkelt! Nieuwe ontmoetingsactiviteiten, creatieve bijeenkomsten, samen eten en koken of gewoon 1 op 1 contact. Laat het ontstaan vanuit de mensen waarmee je werkt.

Tine van Regenmortel heeft het over gepast reageren. Zij stelt dat de sociale professional zich de vraag moet stellen: Wie is waarom op dit moment het meest aan zet om iets te doen? Het onderliggende idee is dat je met zo min mogelijk professionele tijd de zaak zo goed mogelijk laat lopen. Ook spreekt van Regenmortel over gepast mobiliseren. Hierbij draait het om de vraag: hoe kan ik als professional anderen in beweging krijgen om mensen te activeren en in te bedden.

Verbind winkeliers binnen je wijk aan een gezamenlijke doelstelling om de wijk leefbaarder te maken voor haar bewoners. Inspireer hen hoe zij duurzaam contact kunnen leggen met bewoners door hen actief te betrekken bij activiteiten in de wijk. Kijk samen hoe zij kunnen en willen bijdragen aan inclusie. Het belangrijkste is dat winkeliers betrokken raken. Vanuit die betrokkenheid kun je samen kijken wat zij nog meer zouden kunnen betekenen.

Hans van Ewijk benadrukt de noodzaak mensen in te bedden. Hij stelt dat de sociale professional de omgeving van de mens in kwestie dusdanig probeert aan te passen of te beïnvloeden dat deze mens makkelijker kan functioneren (makkelijker kan schakelen met anderen). Hij richt zich daarbij op het aanpassen en omgaan met de eigenaardigheden/ beperkingen van die mens.

Een van de opbouwwerkers die ik laatst sprak vertelde over een theater-gezelschap bestaande uit louter mensen die zich anders voelen. Dat „anders-voelen dan anderen”, dat was de gezamenlijke basis om samen een toneelstuk op te zetten. Zij voeren nu ieder jaar met kerst een toneelstuk op voor een verzorgingshuis in de wijk. Het idee ontstond bij een bewoner en werd samen met de opbouwwerker doorontwikkeld. Zo kunnen zelfs dromen en wensen heel goed de basis vormen voor ontwikkeling. De kunst is nieuwsgierig te zijn naar die dromen, wensen en krachten bij bewoners.

Als kapitein weet je wat nodig is aan boord om mensen werkelijk tot hun recht te doen komen.

Nu je dit allemaal gelezen hebt ben ik ervan overtuigd dat je denkt: „ ik kan heel goed reizen door het veranderende sociaal domein. Mijn uitrusting kan ik mogelijk nog wel wat uitbreiden, maar ik ben me bewust van mijn rol en weet intuïtief welke richting ik uit moet en wie ik waarvoor nodig heb.”

Mijn overtuiging is: door af-en toe inspiratie te halen bij anderen kom je zelf ook tot aanpakken die aanslaan. Uitwisselen en onderling inspireren is dus van belang!

Ik nodig jullie van harte uit mij inspirerende voorbeelden te mailen van wat werkt in de praktijk maar ook van wat niet werkt! Het lijkt me leuk om die te plaatsen onder „inspiratie” op mijn website....Zo kan mijn website ook een kaart worden die de route vastlegt die jullie afleggen door het transformerende sociaal domein!

Goede reis!

Hartelijke groet, Wietske